

Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks

Auteur(s) : Diogène Laërce ; Epicure

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

6 Fichier(s)

Mots clés

[Hicks, Robert Drew \(1850-1929\)](#)

Comment citer cette page

Diogène Laërce ; Epicure, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks, 1925

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 14/01/2026 sur la plate-forme EMAN :
<https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/9>

Copier

Présentation du document

Date 1925

Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la fiche Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Contributeur(s) Giovacchini, Julie

Langue Grec ancien

Source Voir description détaillée du texte : [CIRIS](#)

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

Ce document est une version de :

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener](#)

Description du document

DescriptionVoir description détaillée de l'édition : [CIRIS](#)

Notice créée par [Julie Giovacchini](#) Notice créée le 23/06/2021 Dernière modification le 30/05/2022

DIOGENES LAERTIUS

*** Επίκουρος Μενούκει χαίρει.

- 122 *** Μήτε νέος τις ἀν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε
γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφᾶν· οὔτε γάρ
ἄνδρος οὐδείς ἔστιν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ
ψυχὴν ὄγκιαν. οὐδὲ λέγων τῇ μῆτρᾳ τοῦ φιλο-
σοφεῖν ὑπάρχειν τῇ παρεληλυθένται τὴν σύραν σμοιός
ἔστι τῷ λέγοντι πρὸς εὑδαιμονίαν τῇ μήτρᾳ παρεῖναι
τὴν ὥραν η μηκέτι εἴναι τὴν ὥραν. ὅστε φιλοσοφη-
τέον καὶ νέων καὶ γέροντι, τῷ μὲν δόπαις γηράσκων
νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων,
τῷ δὲ δόπαις νέος ἀμα καὶ παλαιός ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν
τῶν μελλόντων. μελετᾶν οὖν χρή τὰ ποιῶντα
τὴν εὑδαιμονίαν, εἰ περ παρούσης μὲν αὐτῆς,
πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δέ, πάντα πράττομεν εἰς
τὸ ταῦτην ἔχειν.
- 123 *** Λέ δέ σοι συνεχῶς παρίγγελλον, ταῦτα καὶ
πρᾶπτε καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτα
εἴναι διαλαμβάνων. πρῶτον μὲν τὸν θεόν ζῶν
ἀφθαρτὸν καὶ μακάριον νομίζωτε, οὐδὲ τῇ κοινῇ τοῦ
θεοῦ νόησις ὑπευράφη, μηθὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας
ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ
πρόσσαιπτε· πᾶν δὲ τὸ φυλάσσειν αὐτοῦ δυνάμενον
τὴν μετ' ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτοῦ
δέξαιε. θεοὶ μὲν γάρ εἰσιν. ἐναργῆς δέ ἐστιν
αὐτῶν η γνῶσις· οἵσις δὲ αὐτοὺς <οἱ> πολλοὶ
νομίζουσιν, οὐκ εἰσίν· οὐ γάρ φυλάττουσιν αὐτοὺς
οἵσις μοδίσιι. ἀσεβής δέ οὐκ δ τοὺς τῶν πολλῶν
θεοὺς ἀναιρεῖν, ἀλλ' ὃ τὰς τῶν πολλῶν δέξας θεοῖς

DIOGENES LAERTIUS

124 προσάπτων. οὐ γάρ προληφεῖς εἰσίν, ἀλλ' ὑποληφεῖς φιευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις· εἴθει αἱ μέγισται βλάβαι τε τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλεια τοῖς ἀγαθοῖς. ταῖς γὰρ ιδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρετᾶς τοὺς ὄμοιους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες.

“Συνέθιζε δὲ ἐν τῷ νομίζεω μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὄρθη τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολεπιστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν, οὐκ ἀπειροῦ προστίθεστι χρόνον ἀλλὰ τὸν τῆς 125 ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐδὲν γάρ ἔστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν τῷ κατειληφότι γνησιας τὸ μηθὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν, μωτε μάταιος ὁ λέγων δεδιένα τὸν θάνατον οὐχ ὅτι λυπήσει παρίν, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων. οὐ γάρ παρὸν οὐκ ἐνοχλεῖ, προσδοκώμενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περ ὅταν μὲν ἡμεῖς ἀμερ, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δ' ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς Λαόντας ἔστιν οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτικότας, ἐπειδὴ περὶ σὺς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκέτι εἰσίν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὅτε δὲ οὓς ἀράπαναν τῶν ἐν τῷ ζῆν «κακῶν αἴρονται». οὐδὲ 126 σοφὸς οὔτε παραιτεῖται τὸ ζῆν οὐτε φοβεῖται

¹ αἱ διπλοὶ εσθί. ; corr. Μενορ. ; scil. post ἀλλὰ τὰ inf. (11) / θηραϊκή συντίκασσα μιατονία.

* The striking resemblance to this passage of ps.-Plat. *Ariochus*, 369 a, has often been pointed out, most recently by Götz

DIogenes Laertius

τὸ μὴ ζῆν οὔτε γάρ αὐτῷ προσίσταται τὸ ζῆν
οὔτε διοξίζεται κακὸν εἶναι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δέ
τὸ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάντως ἀλλὰ τὸ ηδιοτάν
αἴρεται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μῆκιστον ἀλλὰ
τὸν ηδιοτόν καρπίζεται. ὁ δὲ παραγγέλλων τὸν
μὲν εὖτε καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέρωντα καλῶς κατα-
στρέψειν εὐήθης ἐστὶν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς
ἀσπαστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αἰτήν εἶναι μελέτην
τοῦ καλῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ¹²⁷
δὲ χείραν καὶ ὁ λέγων, καλὸν μὲν μὴ φῦναι,

φῦντα δ' ὅπιος ἔκιστα πῦλας Ἀΐδαο περῆσαι.

εἰ μὲν γάρ πεποιθώς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπ-
έρχεται τοῦ ζῆν, ἐν ἑτοίμῳ γάρ αὐτῷ τοῦτ' ἔστιν,
εἰπερ τὴν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ
μωκόμιερος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ ἐπιδεχομένοις.

“Μητρούνευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον οὔτε ημέτερον
οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον. Μα μήτε πάντως
προσμένομεν ὡς ἐσόμενον μήτε ἀπελπίζομεν οὐκ
πάντως οὐκ ἐσόμενον.

“Αναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι
φυσικαὶ, αἱ δὲ κεταὶ· καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν
ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μόνον· τῶν δὲ ἀναγκαῖων
αἱ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ
πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀσκλησίαν, αἱ δὲ πρὸς αὐτὸν
τὸ ζῆν. τούτων γάρ ἀπλανῆς θεωρία πᾶσαν αἴρεσσι
καὶ φιγοῦν ἐπανάγειν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος
ὑγίειν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀτυραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο
τοῦ μητριῶν ζῆν ἐστι τέλος. τούτου γάρ χάρις
πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγοῦμεν μήτε τυρ-
βᾶμεν· ὅταν δὲ ἀπαξ τοῦτο περὶ ήμᾶς γένηται,
632

DIogenes Laertius

λένεται πᾶς ὁ τῆς φυχῆς χειρισμόν, οὐκ ἔχοντος τοῦ
ζῶντος βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἔτερον
φύτο τῆς φυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμ-
πληρωθῆσεται. τότε γάρ ήδουντος χρείαν ἔχουμεν,
ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ήδουντὴν ἀλγῶμεν.
ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν, οὐκέτι τῆς ήδουντῆς δεόμεθα.
καὶ διὰ τούτο τὴν ήδουντὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν
129 εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν· ταῦτην γάρ ἀγαθὸν
πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταῦτης
καταρχόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐπὶ¹³⁰
ταῦτης καταντῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν
κράνοντες. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ
σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαι ήδουντὴν αἴροντεθα,
ἀλλ' ἔστι ὅτε πολλὰς ήδουντὰς ὑπερβαίνομεν. ὅταν
πλεῖστον ήμιν τὸ δυσχερές ἐκ τούτων ἐπιγραταί· καὶ
πολλὰς ἀλγηδόνας ήδουνταν κρείττους νομίζομεν,
ἐπειδὴν μείζων ήμιν ήδουντὴν παρακολουθῆν πολὺν
χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. πᾶσα οὖν
ήδουντὴ διὰ τὸ φίσων ἔχειν οἰκείαν ἀγαθὸν, οὐ πᾶσα
μέντοι «γέ» αἱρετὴ· καθά περ καὶ ἀλγηδῶν πᾶσα
130 κακόν, οὐ πᾶσα δὲ ἀεὶ φευκτὴ πεφυκυῖα. τῇ
μέντοι συμψιετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμ-
φόρων βλέψει ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει· χρώ-
μεθα γάρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατὰ τιας χρόνους ὡς
κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τάπιταλῳ ὡς ἀγαθῷ. καὶ
τῇν αὐτάρκειαι δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ
ἄλλα πάντως τοῖς ὀλέγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἐὰν
μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα,
πεπεισμένοι γυναικίως ὅτι ἥκιστα πολυτελεῖσας ἀπο-
λαύουσιν οἱ ἥκιστα ταῦτης δεόμενοι, καὶ ὅτι τὸ
μὲν φυσικὸν πάντα εἰπεῖν ποτέ εἰστι, τὸ δὲ κανόν
δυσπόριμον. οἱ γάρ λιτοὶ χυλοὶ ἔστιν πολυτελεῖ
654

DIogenes Laertius

διαίτη τὴν ἡδονὴν ἐπιφέρουσι, ὅταν ἀποξέ τὸ
131 ἄλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἔξαιρεθῇ· καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ
τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονὴν, ἐπειδὰν ἔνδειαν
τις αὐτὰ προσενέγκυται. τὸ συνεβίζειν οὖν ἐν ταῖς
ἀπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις καὶ ὑγιείας
ἐστὶ συμπληρωτικόν καὶ πρὸς τὰς ἀναγκαῖας τοῦ
βίου χρήσεις ἀοκνού ποιεῖ τὸν ἀνθρώπον καὶ τοῖς
πολυτελέσιν ἐκ διαλεψιμάτων προσερχυμένους κρείτ-
τον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους
παρασκευάζει.

132 "Οταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς
τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κεψέντας
λέγομεν, ἃς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὄμολογοῦντες
ἡ κακᾶς ἐκδεχόμενοι νομίζουνται, ἀλλὰ τὸ μῆτε
ἄλγειν κατὰ σῶμα μῆτε ταράττεσθαι κατὰ φυχὴν.
οὐ γάρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροιτες οὐδὲ ἀπο-
λαύσεις παιδῶν καὶ γυναικῶν οὐδὲ ἰχθύων καὶ τῶν
ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελῆς τράπεζα, τὸν ἡδὺν
γεννᾶ βίον, ἀλλὰ νήφων λογιαρός καὶ τὰς αἰτίας
ἔξερενων πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς
δόξας ἔξελιώνων ἐξ ὧν πλειστος τὰς φυχὰς κατα-
λαμβάνει θύρυβος. τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ
τὸ μέγιστον ἀγνόθον φρόνησις· οὐδὲ καὶ φιλοσοφίας
τιμιώτεροι ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἣς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι
πεφύκασιν ἀρεταὶ, διδάσκουσιν ὅτι οὐκ ἔστιν
ἡδέως ζῆν ἀνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ
δικαῖως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαῖως
ἀνευ τοῦ ἡδέως· συμπεφύκασι γάρ αἱ ἀρεταὶ τῷ
ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀ-
χώρισταν.

133 "Ἐπει τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ σερή-

DIOGENES LAERTIUS

θεῶν ὅσια δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντὸς ἀφόβως ἔχοντος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας ὡς ἔστιν εἰσαυμπλίρωτόν τε καὶ εὐπόριστον διαλαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς τὴ χρόνους ἦ πόνους ἔχει βραχεῖς, τὴν δὲ ὑπὸ τινων δεσπότων εἰσαγομένην πάντων διαγελῶντος¹ «εἴμαρμένην καὶ μᾶλλον ἢ μὲν κατ’ ἀνάγκην γέγνεσθαι λέγοντος», ἢ δὲ ἀπὸ τύχης, ἢ δὲ παρ’ ἡμᾶς διὰ τὸ τὴν μὲν ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἀστατοῦ ὄραι, τὸ δὲ παρ’ ἡμᾶς ἀδέσποτον, ὃ καὶ τὸ μεριπτὸν
134 καὶ τὸ ἐνωτίον παρακολουθεῖν πέφυκεν (ἐπεὶ κρείττον τὴν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακολουθεῖν τὴ τὴν τῶν φυσικῶν είμαρμένη δουλεύειν· ὃ μὲν γάρ ἀλτίδα παραιτήσεως ὑπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἢ δὲ ἀπαραιτήγον ἔχει τὴν ἀνάγκην), τὴν δὲ τύχην οὗτε θεόν, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζονται, ὑπολαμβάνοντος (οὐθὲν γάρ ἀτάκτως θεῷ πράττεται) οὗτε ἀβέβαιον αἰτίαν («οὐκ» οἴεται μὲν γάρ ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ζῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι, ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης
135 χορηγεῖσθαι), κρείττον εὖτι νομίζοντος εὐλογίστως ατυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐτυχεῖν· βέλτιον γάρ ἐν ταῖς πρᾶξι τὸ καλῶς κριθὲν μὴ ὀρθωθῆναι διὸ ταύτην.
“Γαῖτα οὖν καὶ τὰ τούτοις σιγγενῆ μελέτα πρὸς σεαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς τέ τὰν ὅμοιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὐδὲ ὑπαρ οὔτ’ οὐαρ διαταραχθήσῃ, ζήσεις δὲ ὡς θεός ἐν ἀνθρώποις. οὐθὲν γάρ ξουκε θητῷ ξώῳ ξῶν ἀνθρώπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.”

¹ μηγελλητος (Διηγητος PQ) ενδιδ. : διαγελλητοι corr. Σκ. αιδίτης οιμαρμένην . . . λέγοντος.